

Türkiye’de Atanmışların Kurumsal İktidarı Var.

RADUK

Ömer Laçiner: “Türkiye’de Atanmışların Kurumsal İktidarı Var.”

Salih Baykara: Türkiye’de şimdiye kadar yapılan darbelerin sivil alanı tamamen yok etmeye yönelik olduğuyla karşılaştık. 28 Şubat sürecinde sivil siyasete hiç alan bırakılmadı. Ekonomiden eğitime, medyaya kadar düzenleme girişimleri söz konusu oldu. Tabi şöyle bir söylem söz konusu; sivil siyaseti layıkıyla yapamadıkları için askerler devreye girmek zorunda kalıyor biçiminde... Siz bu tür söylemleri haklı buluyor musunuz? Ve 28 Şubat süreci önceki darbelerden hangi yönleriyle farklılık arz etmektedir?

Ömer Laçiner: Önce 28 Şubat neydi diye bir bakmak lazım. Bu 28 Şubat hadisesinin gerisinde 1980’li yılların sonlarından itibaren ciddi bir kitleselleşmeye giren bir İslami hareket vardı Türkiye’de. Birinci faktör bu. Bu siyasi hareket Türkiye’nin siyasal manzarasında ciddi bir değişikliğe tekabül ediyor. Çünkü aynı süreçte baktığınızda bütün merkez sağ ve merkez sol partilerin ciddi bir prestij kaybına uğradığını görüyoruz.

Benim başından beri bu yükselen dini hareketin merkezindeki yani RP ekserindeki dini hareketle ilgili teşhisim şu oldu; bu hareket İslami bir rejim kurmak niyetinde değil,

bu hareket merkeze oynuyor. Yani merkez sağdaki bu boşluğu doldurmak ve Türkiye’deki iktidar ve güç sahipleriyle yeni bir merkez sağ yaratmak için uzlaşmak istiyordu. Yani ben, Erbakan ve ekibinin şeriat getirmek istediklerine falan asla inanmadım. Bunlar elde edebilecekleri gücün sınırlarını bilen insanlardı.

Zaten merkez sağ Türkiye’de kırk yıldır iktidardaydı. Bu merkez sağın kimyasında bir muhafazakarlık ve din faktörü de vardı. Bunlar 1960’lara kadar, yani merkez sağın büyük sermaye, metropol sermayesi egemenliğinde olan kanadında onların kitle ilişkilerini sağlayan bir rol oynadı, ikinci bir faktör olarak. O tarihten itibaren de daha merkeze çekmek isteyen dini ve muhafazakar duyarlılıklar öne çıkaran bir formülle MNP, MSP, RP, FP çizgisi doğdu. Bu çizgi 1990’larda merkez sağdaki büyük düşüşle birlikte üç kez merkez sağın önüne geçebileceğine, onun yerini doldurabileceğine, en azından alternatif bir merkez sağ oluşturabileceğine inanıyordu. 28 Şubatın iddia ettiği tarafla, “bunlar şeriatçı rejim kuracaklar” iddiasının hiçbir inandırıcı tarafı yoktur.

Şüphesiz ki sünnetli Türk kesim -İslami hareket sünnetli Türk bir harekettir- Türkiye’de devlet politikalarında muha-

lazakar ve dini ölçülerini geçirebildiği kadar hayata geçirmek isterdi. Ama bunun bir şeriat devleti haline gelebileceğini sanmak mümkün değildir. Zaten 94 seçimlerinde aldığı oy oranıyla da bunun üst sınırları görüktü.

Şimdi birinci faktör, dediğim gibi, İslami hareketin gelişimi sonradan "çok büyük bir tehlike", bir "iç tehdit" olarak sunuldu, 28 Şubat tarafından.

İkinci faktör, İslami hareketin yükseliş yılları Türkiye'nin çok ciddi bir Kürt sorunuyla uğraştığı yıllar. 1990'lara baktığımızda PKK önderliğindeki hareketin giderek küleselleştğini ve etkinlik alanını çoğalttığını, buna mukabil de bununla mücadele yürüten ordunun, bu konuda ciddi bir başarısızlığının olduğunu göreceğiz. 1995-96'dan sonradır ki ordu ancak duruma hakim olmaya başladı; ama 92-94 arasında biz, PKK'nın 80'lerden sonra ivme kazandığını ve Türkiye'de PKK'nın çok ciddi bir eylemlilik gösterdiğini görmüştük. Hatta onunla birlikte de ufak ufak Türkiye'de hiç yapılmamış şekilde ordunun bu görevi iyi yapıp yapmadığı söylenebiliyordu o yıllarda. Fakat 1995-96 dönemi askerin mücadeleyi ele aldığı ve PKK'yı geniletmeye başladığı yıllardı.

Türkiye'de ordunun siyasi güçlerden biri olduğunu söylüyorum. Türkiye'de Cumhuriyet'in başından beri de ima ordu devletin herhangi bir kurumu değil, bir siyasal güçtür. 1961 Anayasası'ndan itibaren yapılan tüm anayasa değişikliklerinde ordunun bu siyasi rolü giderek daha fazla tescil edilir, daha fazla yasal statülere kavuşturulmuştur. 12 Eylül darbesinden sonraki anayasada ise bu daha yaygın bir hale getirilmiştir. Ama 1982 Anayasası'ndan itibaren ordunun işlevi sadece MGK ile sınırlı kalmadı. YÖK'te, TRT'de ordu temsilcilerinin olması, sansür kurullarında olması -yine ordunun görünmez bir şekilde de olsa- Türkiye'deki yönetimin ilgilendiği tüm sahalarla ilişkilendirildiğini biliyoruz. Türkiye'nin yazılı olmayan anayasasında şu kural vardır: Türkiye'de seçimle gelen iktidarlar orduyla iktidarı paylaştıklarını bilirler. Bu bir iktidar paylaşımıdır. Herkes bilir ki, devletin temel politikaları denilen bazı politikalarda, mesela Kürt sorunu, anti komünizm, din rejimi, laiklik, bu konularda siyasiler hangi çoğunlukla seçilmiş olurlarsa olsunlar, karar verme hakkına sahip değildir. Ancak ve ancak tirnak içinde "devlet" dediğimiz güçlerin onayı olmaksızın bunlar bu konularda herhangi bir kıs-

mi değişikliğe gidemezler, o politikanın esaslarını da orası verir. Türkiye'de dış politika da dahil olmak üzere herhangi bir hükümet şu politikayı değiştiriyorum diyemez.

28 Şubat Ordunun İktidar Alanını Genişletti

Baykara: Bunun, 28 Şubat süreci bu yapıda nasıl bir değişikliğe sebep oldu?

Laçiner: Zaten buraya geliyordum. Bir iktidar paylaşımından söz ediyorsak, eşler gidenlerin iktidarını belli bir parçasına sahip olmaları söz konusu. Bir de doğrudan atanmışların kurumsal bir iktidarı var devlette. Şimdi eğer iktidar bu ikisi arasında paylaşıyorsa, sürekli bir gerilim söz konusudur ve kendi hesabına, seçilmişler bu payı artırmak için uğraşırlar. Örneğin Turgut Özal bunu biliyordu ve kendi hesabına göre genişletmeye çalışıyordu ve her radikal tavırda da ordunun tepkisiyle karşılaşmıştı. Her zaman için seçilmişlerin iktidar paylarını genişletmeye çalışmaları tabiidir. Her siyasal güç, iktidar olabilecek siyasal partiler -ordu da buna dahil olmak üzere- şüphesiz ki bir siyasal hesap yapar. Dolayısıyla bu siyasal çıkarlarını topluma kabul ettirmek için, hep bunu kendi çıkarı değil de toplumun çıkarıymış gibi sunmaya çalışır. Dolayısıyla ordunun veya herhangi bir siyasal gücün, "memleketin çıkarı şu noktada..." dediği anda onun bir özel çıkarı vardır. Dolayısıyla 1997'de kalkıp da, "biz eğer burada 28 Şubat müdahalesi yaptıysak, bunu biz kendimiz için değil, memleket için yaptık" diyenlerin, özel siyasal güç olarak çıkarı nerededir ve niye yapıyorlar diye sormak lazım.

Şimdi burada geriye döneceğiz, diğer darbelere: Tür-

kiye'deki darbelere baktığımızda, bunların hepsinde ne kadar seçim olursa olsun % 45-50'lerde oylara sahip iktidarlara karşı yapıldı. DP'nin seçimle yıkılamayacağı görüldü. O DP ki en azından cumhuriyet tarihinde ilk defa ordunun alanının daraltılması noktasında politika geliştiren ilk parti oldu. Bu süreçte Adnan Menderes'in en çok söylediği sözün "ben bu orduyu yedek subaylarla da yönetirim" olduğunu unutmamak lazım. Yani Demokrat Parti döneminde ordunun sosyal ve siyasal ağırlığının hızla geri plana itilmesi sonucunda bütün ordu mensuplarında DP iktidarına karşı ciddi bir tepki vardı. Nihayetinde 1960 darbesi DP'ye karşı yapıldı ve umuldu ki DP'nin darbeyle yıkılması hep bu oy gücünün kınılmasına yönelikti. Ama görüldü ki DP'nin etrafındaki blok bölünmesine rağmen yine muhafaza oluyor ve başka tarafa kaymıyor. Hele hele 1965'de DP'nin oy oranını da aşarak AP'nin % 54'le tek başına iktidarı olması ile, o zaman asker, sivil bürokrat kesiminin Türkiye halkını kendi yanına çekmesinin imkansızlığı ortaya çıktı.

1960'lerden sonra hiç onların ummadığı yeni bir şey ortaya çıktı. DP'yi bölmek için 1961 Anayasası'nın siyasal

partiler yönünden bir özgürlükçü ortam yarattığı söylenebilir. Sendikalar ve toprak reformu gibi atılımlar, DP tabanını çözebilecek tedbirler olarak düşünüldü. Fakat bunlar hiç ummadıkları bir sonucu verdi. 1960'ların ortalarından itibaren başlangıçta DP'ye, Kemalist modernizme yakınmış gibi duran bir sol muhalefet hareketi yavaş yavaş çıktı ve bağımsızlaşmaya başladı. Ve bu sol hareket 16 Haziran 1970 olaylarında ciddi bir işçi muhalefetiyle birleşebilecek izlenimini verdi. Türkiye'de 12 Mart darbesinin miladı bu tarihtir. Ve bu olası ittifak neticesinde 12 Mart yapıldı. 12 Mart sonrasında Türkiye en hareketli, toplumun politikaya en aktif bir biçimde katıldığı bir dönem yaşadı. Ve Türk halkının kendi kaderiyle ilgili olarak ilk defa politikaya eylemli biçimde katıldığı bir dönem. Şüphesiz ki böyle tarihsel bir olay hatalardan münezzehtir değildir, ama bu bir toplumun ergenlik bunalımıydı. Ve bu dönemde dikkat edilecek, ordu adeta Türkiye'de yok gibiydi. 12 Martta mukayase edildiğinde bu süreçte 12 Mart'ın yirmi-otuz katı olay yaşanmasına rağmen bu yükselen halk hareketine karşı çıkamadılar. Çünkü o yükselen halk hareketi gerek siyasal partilerin, gerekse devlet mekanizmalarının dışında ben

Fikret Başkaya: " 28 Şubat, 1908'den Beri Sürüyor "

İnsanların bilincini oluşturan kavramlar gökten zembille inmiyor. Birileri tarafından belirli amaçlar için üretiliyor ve belirli amaçlar için kullanılıyor. Kavramların içeriğini de onu ortaya atanlar dolduruyor... Sömürgecilik denmiyor da modernleşme deniyor. Sömürgeleşen ülkenin 'yöneticileri' de "çağdaşlaşıyoruz" diyor. Aynı şey başka kavramlar için de geçerlidir. Türkiye'de demokrasinin araçları ve/veya mekanizmalarıymış gibi görünenler aslında demokrasinin önünü kesme amacıyla, demokrasiye ihtiyaçları olmayanların, demokrasiye düşman olanların birer dayatmasıdır. Başka türlü ifade etmek istersek, bir ilişki tersliği söz konusudur...

Türkiye'de 1923'de kurulduğu söylenen 'Cum-

huriyet' bir hükümet darbesinden (*coup d'état*) başka bir şey değildi. Bizde hiçbir zaman adına yakışır bir parlamento olmadı. Türkiye'yi 1908'den beri benim *asıl devlet partisi* dediğim parti yönetiyor. Zamanla şahsiyetler ve üslup değişse de öz hep aynıdır. Dolayısıyla *asıl devlet partisi* dışındaki 'siyasal partileri' asıl devlet partisi kurduruyor, hangisinin ne zaman hükümet olması gerektiğine de o karar veriyor. Bu bakımdan, görünen, insanların oy verdiği siyasal partiler *asıl devlet partisi*'nin birer taşeronudur. Bu yüzden bir partinin en çok oyu alarak meclise girmesi onun "iş'i almasının", hükümet olmasının bile garantisi değildir (iktidar değil). Bir de *asıl devlet partisi*'nin olurusu alması gerekir... Bu bakımdan

kendi sorununu kendim çözerim iddiasındaydı. Eğer o zaman -1976-77 yıllarında söylendiği gibi- ordunun içinde bir ekibin darbe yapması yönündeki söylentiler-gerçekleşeydi ordu perişan olurdu. Çünkü toplum kendisini denemek istiyordu. Bu dalga'nın duraklamaya başladığı ve kendi kendine tıkanıdığı ve bir hayal kırıklığına uğradığı dönemde darbe olmuştur. Eğer o dönemde Türkiye'de birkaç tane siyasetçi olsaydı, süreç çok daha farklı gelişebilirdi. Ve bu basiretsizlik orduyu memnun etti.

Bundan sonra 12 Eylül Anayasası'nın temelindeki felsefe şuydu; toplumların bu ya da şu şekilde hareketlenmesi zarardır. Toplum yönetilendir, edebi ile oturmalıdır. Ve bu toplumun hareketlenmesinin hiçbir formu bize uygun değildir. Onun için de belirli siyasal eylemler ve hareketler yasaklanmadı 12 Eylül'de, doğrudan doğruya toplumun herhangi bir nedenle hareketlenmesi ve örgütlenmesine vesile olabilecek hakların kendisi ortadan kaldırıldı. Bundan sonra artık toplumsal hareketlenmenin kendisi yasaktır.

Şimdi aradan on yıl geçiyor ve bu seler de adres dini harekettir. 28 Şubat X hareket de olsa olacaktı belki. Ama dini hareket olması devletin başlangıçta koyduğu Kema-

list, aydınlanmacı anlayışa uygundu. Bu birinci nokta. Yani dini hareketi bir iç tehlike olarak göstermenin yanısıra bunun hangi kesimler tarafından tutulduğuna bakılırsa, bence 28 Şubat'ın Türkiye'de bulabildiği tek toplumsal destek belirli bir yaşam tarzı farklılığı üzerine oturmasıdır. Toplumda çağdaş yaşam tarzında yaşayanlar, daha geleneksel ya da dindar bir yaşam tarzına sahip olanların üzerinde bir konuma sahip olduklarını düşünüyor, sadece yaşam tarzından dolayı böyle bir vehimle yaşıyor, yani dini bir yaşantıyı seçen insanların onlarla aynı kamusal alanları paylaşmasını kaldıramıyor, çünkü üstünlükleri bu noktada onların. Yani bir çeşit sınıf savaşı söz konusudur. Dolayısıyla imfiazlarını konuma noktasındaki bu çağdaşçı kesim 28 Şubat'a destek verdi.

Bir başka şey, merkez sağ çıkıyor ve merkez sağ partileri kendi yerlerini dolduracak bir RP'den rahatsızlar. Bunu durdurabilmenin yolunu arıyorlar ama kendi imkanlarıyla durduramıyorlar. Dolayısıyla merkez sağda oyların bölünmesiyle RP'ye gidebilecek oylar sağ partilerin bazılarının barajı bile aşamayıp yok olacakları endişesini barındırmaktadır. Dolayısıyla ordu RP'ye karşı bir hareket yaptığında merkez sağın zımnı desteğini alabileceğini biliyor-

dan bizdeki seçimler, parlamento, o parlamento'dan çıktığı sanılan hükümetler, vb., balkondaki seyirciyi, bir de o oyuna dahil olanları aldatmak içindir. Buna aldatanların aldanması da diyebilirsiniz... Elbette hepsi bu kadar da değil, *asıl devlet partis'i'nin* oluşturup yaydığı bağnaz resmi ideoloji insanların bilincini de dumura uğrattığı için, olup bitenlerin kimin için ne anlama geldiğini bilince çıkarmak da mümkün olmuyor. Bu yüzden Türkiye bunca okumuşuna rağmen cahiller sürüsü bir toplum olmaktan bir türlü yakayı kurtaramıyor.

Türkiye, bir dizi 'modern kurum ve mekanizmanın' varlığına rağmen tipik bir totaliter rejimdir. Sözde demokratik, modern kurum ve mekanizmalar rejimin gerçek yüzünü gizlemek içindir. Doğrusu rejimin gerçek yüzünü gizlemedeki başarısını teslim etmek gerekir... Bu onlara Bizans ve Osmanlı'dan mirastır. Zaten T.C., Osmanlı'nın doğrudan devamıdır... Bir bakıma Türkiye 781 kilometre karelik bir kıladır. Gerçek anlamda 'sivil

toplum'un sürece hiçbir zaman müdahalesi olmadı. Bu tipik bir Osmanlı tarzıdır. Aslında 28 Şubat en azından 1908'den beri sürüyor, ama asla "bin yıl daha sürmeyecek"... Elbette darbelerin biçimi de zamanla değişiyor... Nitekim 28 Şubat darbesi "küreselleşme çağı'nın" darbesiydi. Şimdilik 28 Şubat bütün hızıyla devam ediyor. Gerçek bir kitle hareketi mevcut yapıyı değiştirmedikçe de yoluna devam edecektir. Şimdilerde *asıl devlet partis'i* (ordu olarak okuyunuz) sistemi yeniden dizayn ediyor. Taşeronla müteahhit arasındaki gerilimin nedeni, "döğmeye kim bastı" tartışmaları doğrudan militarist modernizasyon'un yarattığı gerilimden başka bir şey değildir. Zaten Ecevit'i, Mesut Yılmaz'ı 28 Şubatçılar oraya getirdi. Onlara karşı ağızlarını açamazlar. Açarlarsa susturulurlar. Meclis'ten de tek ses çıkmaz. Nitekim çıkmıyor. Herkes konumunun ve işlevinin 'bilincinde'...

NETEKİM...

Fikret Başkaya: Yazar. (Bazı kitapları: Paradigmanın İtfası, Yediyüz)

du ki öyle de oldu. Ve tabi ki ordu bunu yaptığı vakit sadece öbürlerinin liderlerini stabilize etmelerini sağlayabilmek için değil, kendi siyasal gücünü de artırabilmek için yaptı. Çünkü ordunun da tahmin ediyorum, biraz uzun vadeli düşünceleri, bu siyasal ağırlığıyla ordunun orta dönem götürmeyeceğini biliyorlar. Dolayısıyla fedrici bir güç azalması zaten ister istemez olacak. Onun için bazı adımlar atmanız lazım. Siz RP üzerine saldırı başlattığınızda bunu kendi gücünüzün yanında merkez sağ ve solun zımnı destekleriyle yapacaksınız, onu geliştireceksiniz; onu geliştirdiğiniz zamanda şimdiye kadar el altından müdahale ettiğiniz alanlara daha ağırdan müdahale edebilecek, ve dolayısıyla iktidar alanınızı genişletmiş olacaksınız. Ve tekrar bazı alanlardan geri çekildiğinizde de elinizde hatırı sayılır bir iktidar kalacaktır.

Siyasi Partilerin 'Asabiye'si Yok

Bir toplum şu veya bu şekilde kendi içindeki parçalardan birini kendine düşman ve tehdit olarak göremez, gördüğü anda ırkçılık başlar. Dolayısıyla 28 Şubatçıların "ülkeyi uçurumun kenarından kurtardık" sloganları son derece manasızdır. İktidar her şeyden önce güç demektir. Ama RP bir güç imajı vermiyordu, RP kendini öldürmüştür. Bu ordunun yaptığı meşru kılar mı? Ama karşıdakinin de İbn Haldun'un deyimini kullanırsak "asabiye'sinin olmadığını" gösterir. Bunlar da tarihe düşmüş notlardır. Bunun bedelini tarih ödetmiştir. 28 Şubat müdahalesi RP hareketinin iktidar ve iddia bakımından son derece gevşek olduğunu gösterdi. Hazırlık olmadığını gösterdi. Bunun öyle radikal, azimli bir hareket olmadığı çıktı ortaya. Ve böylece kaybetmek istemedikleri çok şey olan ve dolayısıyla manevra yetenekleri, feda yetenekleri çok az olan bir kesim olduğu or-

28 Şubat'ın Türkiye'de bulabildiği tek toplumsal destek belirli bir yaşam tarzı farklılığı üzerine oturmasıdır. Toplumda çağdaş yaşam tarzında yaşayanlar, daha geleneksel ya da dindar bir yaşam tarzına sahip olanların üzerinde bir konuma sahip olduklarını düşünüyor, sadece yaşam tarzından dolayı böyle bir vehimle yaşıyor.

laya çıktı.

Ama onun dışında Türkiye'de sivil siyaset adına bu boşluğu doldurabilecek, askeriyenin bu iradesinin karşısına çıkabilir başka bir irade teşekkül etmedi. Ordunun 28 Şubat'taki rolünü oynaması ve çok da ekstra bir şey yapmamasına rağmen hala 28 Şubat etkilerinin devam etmesi bence sivil siyasetin, siyasi partilerin olağanüstü yıpranmış olmasıyla ilgili. Artık dava yok ortada, çıkarlar var. Türkiye'de demokrasiyi savunmak İsmail Çiller'e düşüyse, vay geldi bu milletin başına.

Şimdi 28 Şubat, şu anda onu tasfiye edebilecek bir siyasi irade gözüküyor. Siyasi partilerin Cumhurbaşkanlığı seçiminde bunu yakaladıklarını, ama

bundan yararlanmadıklarını, tam aksine bir tavra girdiklerini görüyoruz. A.Necdet Sezer beş partinin desteğiyle aday olarak gösterilmişti. Sezer de kişiliği itibarıyla askerlerin çok da hoşuna gidebilecek bir portre değildi. Şimdi biz o zaman düşünüyorduk ki askerlerin çok da istemedikleri bir cumhurbaşkanı adayını onlara rağmen seçmekle tüm partiler galiba cumhurbaşkanlığı makamı üzerindeki kendi sivil iktidar alanlarını geliştirmek istiyorlar. Fakat Meclis'teki seçimler sırasında bir baktık ki FP ve DYP de, Necdet Sezer'e dörtyüzün üzerinde oy vermenin askerler tarafından yanlış anlaşılacağını düşünüp korkarak kendi adaylarına oy verdiler. MHP'den de bazıları orduyu karşılarına almak istemedi, Sadı Somuncuoğlu'nun çıkışı o kadar da MHP içi ilişkilerle izah edilebilecek bir şey değildir. FP'ninki tamamen korkaklık, yani "biz böyle yaparsak diğerlerine bir şey olmaz da bize bilmeni ne yaparlar" diye korkuyla vermiştir. DYP de kendisine göre cinlik yaparak, "işte bunlar ister istemez bu adama angaje oldular, askerler bunlara sinirlenirse bizim iktidar ortağı olmamıza izin

veriler' düşüncesi vardır. DYP'nin çıkardığı adayların hepsinin de askeriye son derece yakın adamlar olmasına dikkatinizi çekerim. Bu, siyasi partilerimizin büyük düşünmekten ne kadar aciz olduklarını gösterir. Türkiye'ye 28 Şubat az gelmiş anlaşılan. Herhalde askerler bunların bu kadar kol olduğunu düşünmüyorlardı.

Baykara: Önceki darbelerle göre sivil alanın 28 Şubat'ta oldukça daraltılması bu noktada önemli olsa gerek.

Laçiner: Geçmişte darbe sol harekete yapıldığında, sol hareket böyle toplum müesseselerinden kalkan bir hareket değildi. Sol hareketin ettiği, yaptığı göçer aşiretin üzerinde yani. Ama dini hareket öyle değil. Bu camiden, evden, sokaktan, pazardan geçiyor. Dolayısıyla her yerde. Öyle olduğu için de camiye kapatamayacağınıza göre, pazardan kapatamayacağınıza göre, bu zaman da sizin her tarafta gözünüz, kulağınız olmak zorunda. Onun için de tehdit gördüğü kapsam her yer. Solu ise nerede buluyordunuz, bir üniversitede, bir de sendikada buluyorlardı. Dolayısıyla buralar basılıp iş bilinebiliyordu.

Baykara: Ben son olarak sermaye süreci bağlamında 28 Şubat'ın düzenleyici bir rolü olmuş mudur? Ordunun OYAK'ıyla vs. ile ekonomik bir ağırlığa sahip olduğu biliniyor. Bu son skandallar bu dönemde gerçekleşen hadiseler... Bu bağlamda uluslararası ve yerli ekonominin de 28 Şubat sürecinde etkisi sizce nedir?

Laçiner: Evet. Ordunun OYAK gibi bir kurumu var. Çok ciddi bir sermaye. Ayrıca ordu vazifesi gereği yani savaş endüstrisi gibi bir şeyle doğrudan doğruya ilgili ki bu da herhalde neresinden bakarsanız bakın milyarlarca dolarlık bir pazardır. Dolayısıyla hem uluslararası hem de ulusal şirketlerle ilişkisi vardır. Ve onlara büyük kar kapıları açar veya açmayabilir. Böyle bir özelliği var. Bir ikincisi, doğrudan doğruya ordunun mensuplarının parasıyla oluşturulmuş bir OYAK var ki, bu da dalı budaklı bir kurumdur. Bankacılıktan, perakende satış mağazalarına kadar bir çok yere yayılan ve Türkiye'de en önemli holdinglerden bir tanesi. Büyük parasal kaynak ve çıkar söz konusu. Fakat OYAK'ın gücü birtakım imtiyazlardan geliyor. OYAK asker kurumu olarak başka holdinglerin pek de yararlanmadığı bir takım imtiyazlardan ve kolaylıklardan yararlanıyor. Bunlardan yararlanabilmesi ve OYAK çarklarının dönebilmesi ordunun siyasal ağırlığına bağlı. Dolayısıyla OYAK'ın çarkları nedeniyle ve OYAK üzerinden kurulan ilişkilerle

ordu darbe yapmıştırdan ziyade, sonuçta ordunun o çarkları idare etmesi için ağırlığını muhafaza etmesi lazım. Ana karar, ordunun siyasal ağırlığı. Yani ordunun bir siyasal güç olarak gelecek ya da bugüne ilişkin planlarına bakmak lazım.

Baykara: Sivil sanayiyle ilişkisi bakımından nasıl?

Laçiner: Tabii mutlaka var. Yani bir ülkede rejimden söz ediyorsak, bu düzenin hakimleri arasında bir peşit konsensusların, uzlaşmaların olması lazım. Ordu bugün bir şey yapıldığında mutlaka büyük sermaye sahiplerinin nabzını ve nasıl tavır alacaklarını dikkate alıyor. Ortak bir planla bu işi yaptıkları konusunu ben soru işaretli düşünüyorum. Çünkü daha sonra Türkiye burjuvazisinin yani en üst tabakaların -Tüsiad'ın, vs.- içindeki daha dinamik kesimler, pek ordu müdahalesinden yana bir tavır göstermediler. Dikkat edilirse aşağı yukarı 1980'lerden sonra Tüsiad'da ve büyük sermaye çevrelerinde ciddi liberal ataklar söz konusu. Devletin ordu tarafından belirlenmiş politikalarından rahatsızlık duyan ve bunu da açıkça dile getiren bir eğilim arttı. Ama yine aynı zümrenin içerisinde daha geleneksel olan, devletle aramız bozulmasını diyen bir grup da var.

Çünkü Türkiye'de sermaye devletin gölgesi altında büyüdü. Yani devlete göbeğinden bağlıdır. Teba'a bir sema-yedir bu. Türkiye'de biz gerçek burjuva sınıfından söz edemeyiz. Bunlar kapıkulu sermayesi alışkanlıklar içinde gelmiş. Ancak ikinci, üçüncü kuşaktan itibaren, biz de birşeyiz, bizim de sosyal, siyasal sorumluluklarımız ve de iddialarımız var diye bir kuşak çıkıyor. Mesela Kürtçe televizyon konusunda oldukça cesur laflar ettiler, yani bu ordunun ana düsturu olan bölünme lobisine karşı biz o kadar da utak değiliz dendi. İç düşman kavramına karşı çıktı. Yani toplumun iç düşmanı olur mu hiç? Yani insanlık öyle noktaya geldi ki, ulus devletler için bile düşman millet tabiri kullanılmıyor. Fransa'da, anıtlardan Almanlar için düşman lafı geçiyor diye kelimeleri sildirdiler. Artık bunlar gereksiz laflar. Bu noktada dış düşman bile anlamsız iken, sen kalkıyorsun durmadan iç düşman üretiyorsun. Dolayısıyla memleketin yarısından fazlası düşman oluyor. O zaman bu memleketin asıl düşmanları bunlar.

Ömer Laçiner: Birikim Dergisi genel yayın yönetmeni.